DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.31>

ПОДСТАВЫ ПРАВНЕ ПРИЗНАНИЯ ДИТЕКУ РОЗДИЕЛОНЕМУ З РОДИНАМ СТАТУСУ УХОДЖЦЮ

Andriy Mamulchyk

student

Państwowe Naukowo-Badawczego Instytutu

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy

(Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-8525-2378

e-mail: Andriy_Mamulchyk@gmail.com

Adnotacja. W artykule ustalono, że podstawy prawne nabycia przez dziecko rozdzielone z rodziną statusu uchodźcy obejmują: nie osiągnięcie wieku 18 lat; przybycie na terytorium Ukrainy bez eskorty członka rodziny lub osób określonych prawem/zwyczajem, które są odpowiedzialne za taką osobę lub pozostawienie jej bez eskorty po przybyciu na terytorium Ukrainy; posiadanie jej w pełni uzasadnionych obaw przed ofiarą prześladowań ze względu na rasę, wyznanie, narodowość, obywatelstwo (poddanstwo), przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne; niemożność korzystania z ochrony kraju pochodzenia lub poprzedniego stałego pobytu z powodu tych obaw; brak klauzuli wykluczenia (z wyjątkiem warunków uznania takiego dziecka za uchodźcę lub osobę, wymaga dodatkowej ochrony w innym kraju lub pobytu w trzecim bezpiecznym kraju przed przybyciem na Ukrainę z zamiarem uznania go za uchodźcę lub osobę, wymaga dodatkowej ochrony).

Słowa kluczowe: dziecko, schronisko, odpowiedzialność, wychowanie, grupa społeczna.

LEGAL GROUNDS FOR GIVING A DIVORCED CHILD WITH FAMILY, REFUGEE STATUS

Andriy Mamulchyk

Applicant

State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-8525-2378

e-mail: Andriy_Mamulchyk@gmail.com

Abstract. The article stipulates that the legal grounds for a child divorced from a family to acquire refugee status include: under the age of 18; arrival on the territory of Ukraine unaccompanied by a family member or persons determined by law / custom who are responsible for such a person or leaving him / her unaccompanied after arrival on the territory of Ukraine; the presence of well-founded fears of being persecuted on the grounds of race, religion, nationality, citizenship (citizenship), belonging to a certain social group or political beliefs; inability to enjoy the protection of the country of origin or previous permanent residence due to these fears; lack of exclusion provisions (except for the conditions for recognizing such a child as a refugee or a person in need of additional protection in another country or staying in a safe third country before arriving in Ukraine with the intention of being recognized as a refugee or a person in need of additional protection).

Key words: child, shelter, responsibility, upbringing, social group.

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ НАДАННЯ ДИТИНІ, РОЗЛУЧЕНІЙ З СІМ'ЄЮ, СТАТУСУ БІЖЕНЦЯ

Андрій Мамульчик

здобувач

Державного науково-дослідного інституту МВС України (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-8525-2378

e-mail: Andriy_Mamulchyk@gmail.com

Анотація. У статті визначено, що до правових підстав набуття дитиною, розлученою з сім'єю, статусу біженця відносяться: не досягнення віку 18 років; прибуття на територію України без супроводу з боку члена сім'ї або визначених законом/звичаєм осіб, які несуть відповідальність за таку особу або залишення її без супроводу після прибуття на територію України; наявність в неї цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної

групи або політичних переконань; неможливість користуватися захистом країни походження чи попереднього постійного проживання внаслідок зазначених побоювань; відсутність положень про виключення (за виключенням умов визнання такої дитини біженцем або особою, що потребує додаткового захисту в іншій країні або перебування її в третій безпечній країні до прибуття в Україну з наміром бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту).

Ключові слова: дитина, притулок, відповідальність, виховання, соціальна група.

Актуальність теми. Особливою категорією шукачів притулку є діти, розлучені з сім'єю. В українському законодавстві нормативне визначення цієї категорії з'явилося лише в 2001 році в Законі України «Про біженців» № 2557-III (надалі – Закон № 2557-III), як особи віком до вісімнадцяти років, яка прибуває чи прибула на територію України без супроводу батьків чи одного з них, діда чи баби, повнолітніх брата чи сестри, опікуна чи піклувальника, призначених відповідно до законодавства країни походження, або інших повнолітніх осіб, які до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження взяли на себе відповідальність за виховання дитини (Про біженців: Закон України від 08.11.2011 № 2557-III). У п. 2 ст. 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту» від 08.07.2011 № 3671-VI (надалі – Закон № 3671-VI) (Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI), який було прийнято після Закону № 2557-III, зазначене визначення було відтворено без змін.

Дитина, розлучена з сім'єю, вимушено прибувши до України, має право на забезпечення ряду прав, серед яких особливої уваги привертає право на отримання спеціального статусу – біженця, оскільки, якщо, дитині не буде надано такого статусу, то вона може бути видворена з країни.

Звернення дитини – шукачу притулку, що прибула на територію України без супроводження з заявою про визнання її біженцем або особою, що потребує додаткового захисту, не означає, що дитина автоматично отримує такий статус. Дитина-заявник повинна відповідати певним, встановленим законодавством вимогам – правовим підставам.

Стан дослідження. Підстави набуття статусу біженців досліджували у своїх роботах С. Волкова, Д. Гурін, Г. Гудвин-Гилл, О. Гончаренко, Н. Грабар, К. Григоричев, Є. Герасименко, О. Деленко, І. Ковалішин, О. Кузьменко, Ю. Лушпійенко, П. Марценюк, Л. Павлова, А. Потапов, О. Паворозник, Р. Семенюк, С. Сабаєва, М. Сірант, С. Терлецький, Г. Тимчик, Н. Ченшова, Н. Шестакова та інші, проте дослідженню правових підстав надання дитині, розлученій з сім'єю, статусу біженця, не приділено уваги, в той час як їх визначення та аналіз набувають особливої актуальності.

Отже **метою статті** є дослідження правових підстав надання дитині, розлученій з сім'єю, статусу біженця в Україні.

Виклад основного матеріалу. Виходячи зі змісту п. 2 ст. 1 Закону № 3671-VI, дитиною, розлученою з сім'єю, може бути: 1) дитина; 2) особа, що вимушено залишила країну свого походження або постійного проживання; 3) особа, що прибула на територію України без супроводу з боку члена сім'ї або визначених законом/звичаєм осіб, які несуть відповідальність за таку особу (18. Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI). Розглянемо визначені підстави більш детально.

Насамперед, необхідно зосередити увагу на підставах віднесення особи до категорії «дитина, розлучена з сім'єю».

Поняття «дитина» в міжнародному праві не має точного визначення внаслідок значних відмінностей в сферах культури, питань релігії, політичних, правових системах тощо. Традиційно, в законодавстві різних країн поняття «дитина» пов'язується з віковим критерієм, тобто, як визначає О. Старовойтов, існує певний період часу, протягом якого особа вважається дитиною (Старовойтов, 2000). Міжнародне законодавство також взяло за підставу часовий проміжок і надає визначення поняття «дитина» шляхом встановлення часу, з якого починається правовий захист дитини і коли він закінчується, і в ст. 1 Конвенції про права дитини визначається, що дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше (Конвенція про права дитини, 1989 р.).

Вік у 18 років встановлюється і в інших міжнародних документах, що стосуються захисту прав дітей: у п. d) ст. 1 Додаткової конвенції про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв, подібних до рабства 1956 р., забороняється передача з метою експлуатації дитини чи неповнолітнього молодших 18 років (7. Дополнительная конвенция об упразднении рабства, работорговли и институтов и обычаев, сходных с рабством, 1956 г.); у Конвенції про захист дітей та співробітництво відносно міжнародного усиновлення 1993 р. зазначається, що вона застосовується до особи до досягнення нею 18 років (10. Конвенція про захист дітей та співробітництво відносно міжнародного усиновлення, 1993 р.); у ст. 6 Міжнародного пакту про цивільні та політичні права забороняється застосовування смертної кари до осіб, молодших 18 років (Международный пакт о гражданских и политических правах, 1973 г.); в ст. 2 Африканської хартії прав та благополуччя дитини 1990 р., дитина визначається як будь-яка людська істота до досягнення 18 років без будь-яких виключень (African Charter on the Rights and Welfare of the Child); в ст. 1 Європейської конвенції з виконання прав дитини 1996 р. дитиною визнається особа, що не досягла 18 років (Європейська конвенція з виконання прав дитини 1996 р.); в ст. 2 Конвенції, що стосується заборони і невідкладної дії щодо усунення найгірших форм дитячої праці, прийнятої Міжнародною організацією праці

в 1999 р., передбачено, що вона застосовуватиметься до всіх осіб, що не досягли 18 років (Конвенція про захист дітей та співробітництво відносно міжнародного усиновлення, 1993 р.).

В національному законодавстві поняття «дитина» закріплюється в Законі України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26.04.2001, як «...особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше» (20. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III). У ст. 6 Сімейного кодексу України, малолітньою визнається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років, а неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III). Прав повнолітньої неповнолітня особа набуває у випадку отримання повної цивільної дієздатності (емансипації), підстави якої передбачені у ст. 34, 35 Цивільного кодексу України, а саме: 1) у разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття; 2) якщо неповнолітня особа, яка досягла шістнадцяти років, працює за трудовим договором; 2) якщо неповнолітня особа записана матір'ю або батьком дитини (Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV). Отже, до підстав віднесення особи до категорії «дитина, розлучена з сім'єю» відноситься не досягнення нею віку 18 років.

Наступною підставою віднесення особи до категорії «дитина, розлучена з сім'єю», є прибуття нею на територію України без супроводу з боку члена сім'ї або визначених законом/звичаєм осіб, які несуть відповідальність за таку особу. У п. 2 ст. 1 Закону № 3671-VI зазначається, що до членів сім'ї або визначених законом/звичаєм осіб, які несуть відповідальність за дитину, відносяться батьки чи один з них, дід чи баба, повнолітній брат чи сестра, опікун чи піклувальник, призначені відповідно до законодавства країни походження, або інших повнолітніх осіб, які до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження взяли на себе відповідальність за виховання дитини (Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI).

Також до підстав віднесення особи до категорії «дитина, розлучена з сім'єю» можна віднести залишення її без супроводу після прибуття на територію України. Зазначена підстава передбачає, що особи, з якими дитина прибула на територію України, залишила дитину без піклування.

Визначившись з підставами віднесення особи до категорії «дитина, розлучена з сім'єю», зосередимо увагу на підставах набуття особою статусу біженця та їх особливостей відносно дитини, розлученої з сім'єю.

Аналіз наукових робіт з визначення підстав набуття статусу біженців переконує, що їх автори спираються на визначення поняття «біженці» у міжнародному та національному законодавстві, а саме на Конвенцію ООН про біженців 1951 р. (Конвенція о статусе беженцев, 1951 г.), Протокол про статус біженців 1967 р. (Protocols on refugee status, 1967), Настанову з процедур і критеріїв визначення статусу біженця Управління Верховного Комісара у справах біженців Організації Об'єднаних Націй (надалі – УВКБ ООН), що була розроблена і опублікована в 1979 р. (Руководство по процедурам и критериям определения статуса беженца УВКБ ООН, 1979 г.) та п. 1 ст. 1 Закону України № 3671-VI (Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI). Відповідно до зазначених нормативних актів, науковці визначають такі підстави набуття статусу біженця: 1) відсутність громадянства України; 2) наявність цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності; 3) неможливість користуватися захистом країни походження чи попереднього постійного проживання внаслідок зазначених побоювань; 4) відсутність положень про виключення (Гончаренко, 2005). Розглянемо кожну з виокремлених підстав відносно дитини, розлученої з сім'єю.

Важливою підставою визнання особи біженцем в Україні є відсутність громадянства України. Визначення відсутності громадянства України у дитини, розлученої з сім'єю, має ряд проблемних аспектів у національному правовому полі.

Взагалі громадянство – це структурний елемент правового статусу особи, який розкриває головний зміст людини і держави, взаємовідносин з державою та суспільством (Нестерович, 2020). Громадянство особа не отримує автоматично, вона набуває його. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про громадянство» від 18.01.2001 № 2235-III, громадянство набувається: 1) за народженням; 2) за територіальним походженням; 3) внаслідок прийняття до громадянства; 4) внаслідок поновлення у громадянстві; 5) внаслідок усиновлення; 6) внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя; 7) внаслідок встановлення над особою, визаною судом недієздатною, опіки; 8) у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини; 9) внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства; 10) за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України (Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III). Серед підстав, передбачених вищевказаною нормою, особливої уваги привертає п. 6 – набуття громадянства внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя, оскільки дитина без супроводу, що перетнула державний кордон, не залишається без догляду з боку держави. Порядок набуття такою дитиною громадянства України визначається у ч. 4 ст. 12 Закону України «Про громадянство», де передбачається, що дитина, яка є іноземцем або особою без громадянства і виховується в дитячому будинку

сімейного типу, прийомній сім'ї, сім'ї патронатного вихователя, якщо хоча б один із батьків-вихователів або прийомних батьків, або патронатних вихователів є громадянином України, стає громадянином України з моменту влаштування дитини до дитячого будинку сімейного типу чи прийомної сім'ї або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя, якщо її батьки померли, позбавлені батьківських прав, визнані безвісно відсутніми чи неієздатними, оголошені померлими або якщо батьки дитини, розлученої із сім'єю, не знайдені (Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III).

При цьому, відповідно до ч. 3 ст. 5 Закону № 3671-VI, у разі, якщо державний кордон України перетинає чи перетнула дитина, розлучена із сім'єю, і заявляє про намір бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або про це повідомили інші особи, які не є її законними представниками, посадові особи Державної прикордонної служби України повинні невідкладно повідомити про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, та орган опіки і піклування; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, спільно з органом опіки і піклування зобов'язаний вжити заходів для тимчасового влаштування такої дитини у відповідний дитячий заклад або сім'ю (Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI). Отже, виникає певна колізія: з одного боку, дитина, розлучена з сім'єю, що перетинає чи перетнула державний кордон України і заявляє про намір бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, повинна бути влаштована у відповідний дитячий заклад або сім'ю, якщо її батьки не знайдені, проте таке влаштування призводить до того, що формально вона стає громадянином України на підставі п. 6 ст. 6 Закону України «Про громадянство», тобто фактично втрачає право на набуття статусу біженця в Україні. Зазначена колізія потребує усунення, оскільки дитина, що прибула в Україну без супроводу, має право на обрання громадянства по досягненню нею повноліття, і право на отримання статусу біженця. На наш погляд, до правових підстав набуття дитиною, розлученою з сім'єю, статусу біженця більш вірним є віднесення відсутності громадянства України та підстав для набуття нею такого громадянства.

Наступною підставою визнання особи біженцем є наявність в неї цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань (п. 1 ст. 1 Закону № 3671-VI) (Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI). У Тлумаченні УВКБ ООН до Конвенції ООН про статус біженців зазначається: «...хоча побоювання є суб'єктивними емоціями, тим не менш, в цілях визначення статусу біженця, вони повинні бути обґрунтовані, тобто повинні мати об'єктивні підстави» (Толкование УВКБ ООН Конвенции ООН о статусе беженцев, 2007). У Директиві Європейського Союзу «Щодо мінімальних стандартів для кваліфікації і статусу громадян третьої країни та осіб без громадянства як біженців або як осіб, які потребують міжнародного захисту з інших причин, а також змісту цього захисту» зазначається, що побоювання є оціночним судженням, яке свідчить про психологічну оцінку особою ситуації, що склалася навколо неї в країні; ситуація в країні є доказом того, що суб'єктивні побоювання стати жертвою переслідування є цілком обґрунтованими, тобто підкріплюються об'єктивним положенням у країні та історією, яка відбулася особисто із заявником, при цьому, побоювання можуть ґрунтуватися не тільки на тому, що особа постраждала особисто від дій, які змусили її покинути країну (тобто ці побоювання можуть впливати не з власного досвіду біженця, а з досвіду інших людей (рідних, друзів та інших членів родини тієї ж расової, соціальної чи політичної групи тощо), а об'єктивна сторона пов'язана з наявністю обґрунтованого побоювання переслідування і означає наявність фактичних доказів того, що ці побоювання є реальними (Директива Европейского Союза «Об минимальных стандартов для квалификации и статуса граждан третьей страны и лиц без гражданства как беженцев или как лиц, нуждающихся в международной защите по другим причинам, а также содержания этой защиты», 2004). Є. Герасименко, аналізуючи вищевказану підставу, зазначає, що критерій «цілком обґрунтовані побоювання» є ключовим при аналізі поняття «біженець» і включає в себе як суб'єктивні, так і об'єктивні елементи, при цьому страх є станом психіки (тобто умовою суб'єктивною), а обставини в країні громадянської приналежності – створюють об'єктивні умови (Герасименко, 2007), а Д. Гурін пише, що підстава «наявності обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань» як умова визнання особи біженцем полягає у суб'єктивному відношенні особи до можливості порушення її основних прав та свобод (насамперед, наявній загрози життю чи свободі) за об'єктивних обставин, що склалися у країні її національної належності у випадку повернення до неї такої особи (Гурін, 2019).

Відносно дитини при визначенні наявності в неї цілком обґрунтованих побоювань також враховуються як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори. Відповідно до пп. 40–43 Тлумачення УВКБ ООН до Конвенції ООН про статус біженців, особи, що приймають рішення відносно надання статусу біженця дитині без супроводу, повинні розглянути обставини про ситуацію в країні походження дитини та провести об'єктивну оцінку ризику, з яким може стикнутися дитина в країні її походження чи постійного проживання (Толкование УВКБ ООН Конвенции ООН о статусе беженцев, 2007). Переслідування відносно дитини можуть мати іншу форму, ніж відносно дорослих, і по іншому сприйматися дитиною в результаті незрілості, нерозвинених механізмів захисту та залежності, а вік дитини є важливим фактором у визначенні того, чи досягає шкода рівня переслідування, а отже в кожному конкретному випадку повинні досліджуватися обставини кожної справи відносно конкретної дитини з метою виявлення рівня її переслідування.

В силу свого віку діти зазнають особливих форм переслідування, що визнаються виконавчим комітетом УВКБ ООН по справам біженців, а саме: а) вербовку неповнолітніх; б) торгівлю дітьми; в) каліцтво жіночих геніталій; г) насильство, в тому числі побутове насильство та насильство в сім'ї; д) примусовий шлюб; є) боргова чи небезпечна праця; е) примусова проституція; ж) дитяча порнографія (Толкование УВКБ ООН Конвенции ООН о статусе беженцев, 2007).

До наступних підстав набуття дитиною, розлученою з сім'єю, статусу біженця відноситься наявність в неї цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань.

Переслідування за ознаками раси, громадянства та національності відповідно до ст. 1 Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, оснований на ознаках раси, кольору, шкіри, родового, національного чи етнічного походження, метою або наслідком яких є знищення або применшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших галузях суспільного життя (Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, 1965). Згідно з п. 41 Рекомендацій з міжнародного захисту № 8 «Звернення дітей за наданням притулку відповідно до ст. 1 А(2) і 1 F Конвенції 1951 року і/чи Протоколу 1967 року, що стосуються статусу біженців», відносно дітей переслідування за ознаками раси означає позбавлення дітей права належності до певної раси, права на освіту чи медичне обслуговування тощо (екомендації по международной защите № 8: «Обращения детей за предоставлением убежища в соответствии со статьями 1 А(2) и 1 F Конвенции 1951 года и/или Протокола 1967 года, касающихся статуса беженцев»).

Переслідування за ознаками віросповідання означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, оснований на ознаках належності особи до будь-якої концесії (віросповідання (від лат. confessio (конфесія) – направлення в рамках окремої релігії, релігійного вчення) (Кузнецов, 1998). Релігійні переконання дитини чи відмова від них можуть піддати дитину, як і дорослого, ризику переслідування, при цьому дитина не обов'язково повинна бути активним прихильником віри, а може сприйматися як носій певних релігійних переконань (наприклад, у зв'язку з релігійними переконаннями його родичів). Крім цього, оскільки діти не можуть впливати на вибір релігії, яку вони сповідують чи до якої належать, вони можуть страждати від переслідувань на підставі релігії – від них можуть вимагати надання рабських чи сексуальних послуг, скоєння злочинів в ім'я релігії, залучення до озброєних угруповань чи збройних сил держави тощо.

Переслідування за ознаками належності до певної соціальної групи передбачає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, оснований на ознаках належності особи до соціальної групи, якою відповідно до ст. 77–78 Настанови з процедур і критеріїв визначення статусу біженця УВКБ ООН, є сукупність осіб однакового походження, навичок і соціального стану, а належність до такої групи може бути першо-причиною переслідувань, оскільки немає впевненості у тому, що ця група лояльна по відношенню до уряду або тому, що політичні цілі, пріоритети або економічна діяльність її членів або само її існування є перепорою для політики уряду; повідомлення про побоювання переслідувань по цій ознаці можуть співпадати з повідомленнями про побоювання переслідувань по іншим причинам (расовим, релігійним, національним) (Толкование УВКБ ООН Конвенции ООН о статусе беженцев, 2007). Відносно дітей, належність до певної соціальної групи може виражатися в їх належності до групи, в яких особи об'єднуються за певними характеристиками, наприклад, «покинуті діти», «діти-інваліди», «сироти», «діти-солдати», «діти вулиць», «діти з ВІЧ/СПІДом» тощо.

Переслідування за ознаками політичних переконань полягають у будь-яких розрізненнях, винятках, обмеженнях чи перевагах, основаних на ознаках наявності в особи системи поглядів, упевненостей, твердих, усталених думок особи на політику та методи діяльності уряду, сприйняття суб'єктом тієї частини реальності, що пов'язана з політикою, суб'єктивний образ політичної системи (Дембицька, 2003). При цьому, згідно зі ст.ст. 80–83 Настанови з процедур і критеріїв визначення статусу біженця УВКБ ООН, наявність політичних переконань, відмінних від тих, які притаманні уряду країни, само по собі не є підставою для клопотання про надання статусу біженця; особа повинна довести, що у неї є обґрунтовані підстави вважати, що вона може стати жертвою переслідувань за свої погляди, які критикують політику уряду та методи, що привернуло увагу уряду до того, як особа покинула країну (Руководство по процедурам и критериям определения статуса беженца УВКБ ООН, 1979 г.). Наявність політичних переконань у дитини залежить від рівня розвитку та зрілості дитини, її освіти, можливості та здатності виражати політичні погляди. У п. 45 Рекомендацій з міжнародного захисту № 8 «Звернення дітей за наданням притулку відповідно до ст. 1 А(2) і 1 F Конвенції 1951 року і/чи Протоколу 1967 року, що стосуються статусу біженців», зазначається, що важливо визнавати, що діти можуть бути політично активними і дотримуватися певних політичних поглядів незалежно від дорослих, тому можуть переслідуватися за свої погляди (екомендації по международной защите № 8: «Обращения детей за предоставлением убежища в соответствии со статьями 1 А(2) и 1 F Конвенции 1951 года и/или Протокола 1967 года, касающихся статуса беженцев»). Дійсно, багато політичних рухів підтримуються студентами активістами, в тому числі школярами, дітей залучають до розповсюдження листівок, участі у демонстраціях тощо. Крім цього, політичні переконання дорослих можуть ставитися у вину дітям, навіть якщо дитина не може підтримати такі погляди, або якщо дорослі приховують від неї свої погляди.

Отже, до правових підстав набуття дитиною, розлученою з сім'єю, статусу біженця відноситься наявність в неї цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань.

До наступних підстав набуття особою статусу біженця відноситься неможливість користуватися захистом країни походження чи попереднього постійного проживання внаслідок зазначених побоювань. Згідно п. 98 Настанови з процедур і критеріїв визначення статусу біженця УВКБ ООН, країною громадянської належності є країна, громадянином якої є особа, а відсутність можливості користуватися захистом передбачає обставини, які не залежать від волі особи (наприклад, стан війни, громадянська війна або інші тяжкі обставини, які не дозволяють країні громадянської належності надати захист або роблять цей захист неефективним) (Толкование УВКБ ООН Конвенции ООН о статусе беженцев, 2007). Дитина без супроводження, прибувши в Україну і звернувшись з заявою про визнання її біженцем, не може користуватися захистом країни свого походження чи попереднього постійного проживання, оскільки в неї є цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань у цій країні.

До наступних підстав набуття особою статусу біженця відноситься відсутність положень про виключення. Під положеннями про виключення розуміються умови, за яких особа не визнається біженцем. Зазначені умови закріплюються у ст. 6 Закону № 3671-VI (Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI), і передбачають, що не може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, особа яка вчинила злочин проти миру, воєнний злочин або злочин проти людства і людяності, як їх визначено у міжнародному праві; яка вчинила злочин не політичного характеру за межами України до прибуття в Україну з метою бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, якщо таке діяння відповідно до Кримінального кодексу належить до тяжких або особливо тяжких злочинів; яка винна у вчиненні дій, що суперечать меті та принципам ООН; стосовно якої встановлено, що умови, передбачені п. 1 чи 13 ч. 1 ст. 1 Закону № 3671-VI, відсутні; яка до прибуття в Україну була визнана в іншій країні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту; яка до прибуття в Україну з наміром бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, перебувала в третій безпечній країні (Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI). При цьому, дія цього абзацу не поширюється на дітей, розлучених із сім'ями, а також на осіб, які народилися чи постійно проживали на території України, а також їх нащадків (дітей, онуків) (Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI). Український законодавець повністю відтворив у національному правовому полі положення про виключення визнання біженцем чи особою, що потребує додаткового захисту, визначені у міжнародному законодавстві, а саме – у ст. 1 F Конвенції ООН про правовий статус біженців (1951 р.) (Конвенція о статусе беженцев, 1951).

Положення про виключення, передбачені міжнародним та національним законодавством передбачають, що певні діяння, скоєні особами, є настільки тяжкими, такі особи не заслуговують міжнародного захисту як біженці. Відповідно до п. 59 Рекомендацій з міжнародного захисту № 8 «Звернення дітей за наданням притулку відповідно до ст. 1 A(2) і 1 F Конвенції 1951 року і/чи Протоколу 1967 року, що стосуються статусу біженців», положення про виключення відносно дітей повинні застосовуватися з особливою обережністю і можуть застосовуватися до дитини виключно у випадках, коли вона на момент скоєння діяння, що підпадає під виключення, досягла віку кримінальної відповідальності, встановленої міжнародним або національним правом. В національних правових системах вік, досягнення якого дозволяє застосувати кримінальну відповідальність, різняться – від 7 років і вище – до 16 та 18 років (в Україні це 14 та 18 років), а міжнародне законодавство (Статут спеціального суду по Сьєрра-Леоне і Міжнародного кримінального суду встановлює віковий ценз у 15 та 18 років (Устав Международного уголовного суда, 1998). Через розходження в мінімальному віці притягнення до кримінальної відповідальності в різних країнах, процедура надання статусу біженця дитині, розлученої з сім'єю, повинна включати оцінку емоціонального, психічного та інтелектуального стану дитини, старшої відповідної національної вікової межі для настання кримінальної відповідальності, щоб визначити, чи є в неї психічна здатність відповісти за злочини, що підпадають під дію положень про виключення.

Виходячи зі змісту абз. 7 ст. 6 Закону № 3671-VI, з положень про виключення щодо дитини, розлученої з сім'єю, виключається умова визнання її біженцем або особою, що потребує додаткового захисту в іншій країні та перебування її в третій безпечній країні до прибуття в Україну з наміром бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Підсумовуючи зазначене, констатуємо, що до правових підстав набуття дитиною, розлученою з сім'єю, статусу біженця відносяться: не досягнення віку 18 років; прибуття на територію України без супроводу з боку члена сім'ї або визначених законом/звичаєм осіб, які несуть відповідальність за таку особу або залишення її без супроводу після прибуття на територію України; наявність в неї цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань; неможливість користуватися захистом країни походження чи попереднього постійного проживання

внаслідок зазначених побоювань; відсутність положень про виключення (за виключенням умов визнання такої дитини біженцем або особою, що потребує додаткового захисту в іншій країні або перебування її в третій безпечній країні до прибуття в Україну з наміром бути визнаною біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту).

Список використаних джерел:

1. African Charter on the Rights and Welfare of the Child [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://au.int/sites/default/files/treaties/36804-treaty-african_charter_on_rights_welfare_of_the_child.pdf
2. Гончаренко О.А. Статус біженця в міжнародному праві: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.11 / Гончаренко Олена Андріївна. – Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2005. – 170 с.
3. Герасименко Є.С. До проблем критеріїв визначення біженців / Є.С. Герасименко // Бюлетень Міністерства Юстиції України: науково-практичне юридичне видання. – 2007. – № 9. – С. 81–82.
4. Гурін Д. М. Наявність цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань як необхідна умова визнання адміністративно-правового статусу біженця / Д. М. Гурін // Наука та правоохорона. – 2019. – № 4. – С. 126–133.
5. Дембицька Н. Когнітивний аспект політичної свідомості / Н. Дембицька Н. // Соціальна психологія. – 2003. – № 1. – С. 44–52
6. Директива Европейского Союза «Об минимальных стандартов для квалификации и статуса граждан третьей страны и лиц без гражданства как беженцев или как лиц, нуждающихся в международной защите по другим причинам, а также содержания этой защиты», 2004 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.refworld.org.ru/docid/51f23d774.html>
7. Дополнительная конвенция об упразднении рабства, работорговли и институтов и обычаев, сходных с рабством, 1956 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ips.ligazakon.net/document/MU56K04U>
8. Європейська конвенція з виконання прав дитини 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=00X2C4BD01>
9. Конвенция о статусе беженцев, 1951 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml
10. Конвенція про захист дітей та співробітництво відносно міжнародного усиновлення, 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu93382?an=204&ed=1993_05_29
11. Конвенція, що стосується заборони і невідкладної дії щодо усунення найгірших форм дитячої праці. Навчальний курс захист та забезпечення прав дітей та молоді груп ризику. Міжнародне та національне законодавство у сфері захисту прав дитини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://afew.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Mizhнародne-ta-natsionalne-zakonodavstvo-u-sferi-zahistu-prav-ditini.-G.-YAnova.pdf>
12. Конвенція про права дитини, 1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/children_11699.html
13. Кузнецов С.А. Большой толковый словарь русского языка / С.А. Кузнецов. – Санкт-Петербург: Норинт, 1998. – 246 с.
14. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, 1965 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU66K01U.html
15. Международный пакт о гражданских и политических правах, 1973 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml
16. Руководство по процедурам и критериям определения статуса беженца УВКБ ООН, 1979 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=53844fb44>
17. Нестерович В.Ф. Громадянство як одна з ключових вимог для набуття та реалізації суб'єктивного виборчого права / В.Ф. Нестерович // Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. – 2020. – № 1. – С. 66.
18. Про біженців та осіб, які потребують додаткового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
19. Про біженців: Закон України від 08.11.2011 № 2557-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2557-14#Text>
20. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
21. Про охорону дитинства: Закон України № 2402-III від 26.04.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
22. Протокол про статус біженців, 1967 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu67007?ed=1967_01_31
23. Рекомендации по международной защите № 8: «Обращения детей за предоставлением убежища в соответствии со статьями 1 А(2) и 1 F Конвенции 1951 года и/или Протокола 1967 года, касающихся статуса беженцев». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=53844fb44>
24. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
25. Старовойтов О. К. вопросу о трактовке понятия "ребенок" в международном праве [Електронний ресурс] / О. К. Старовойтов // Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2000. – № 2. Режим доступу: <http://evolutive.info/ru/journal-menu/2000-2/2000-2-starovoitov>

26. Толкование УВКБ ООН Конвенции ООН о статусе беженцев, 2007. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=53844fb44>
27. Устав Международного уголовного суда, 1998 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [https://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](https://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf)
28. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

References:

1. African Charter on the Rights and Welfare of the Child au.int/en Retrieved from <http://old.memo.ru/prawo/reg/afrika.htm> [in Ukrainian].
2. Honcharenko, O.A. (2005). Status bizhentsia v mizhnarodnomu pravi [Refugee status in international law]. *Candidate's thesis*. Kharkiv: Yaroslav Mudryi National Law University [in Ukrainian].
3. Herasymenko, Ye.S. (2007). Do problem kryteriiv vyznachennia bizhentsiv [To the problems of criteria for determining refugees]. *Biuletyn Ministerstva Yustytzii Ukrainy : naukovy-praktychne yurydychne vydannia – Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine: scientific and practical legal publication*, 9, 81–82 [in Ukrainian].
4. Hurin, D.M. (2019). Naiavnist tsilkom obgruntovanykh poboivuan staty zhertvoiu peresliduvan yak neobkhdna umova vyznannia administratyvno-pravovoho statusu bizhentsia [Existence of well-founded fears of becoming a victim of persecution as a necessary condition for recognizing the administrative and legal status of a refugee]. *Nauka ta pravookhorona – Science and law enforcement*, 4, 126–133. [in Ukrainian].
5. Dembytska, N. (2003). Kohnityvnyi aspekt politychnoi svidomosti [Cognitive aspect of political consciousness]. *Sotsialna psykholohiia – Social Psychology*, 1, 44–52 [in Ukrainian].
6. Direktiva Evropejskogo Soyuza «Ob minimal'nyh standartov dlya kvalifikacii i statusa grazhdan tret'ej strany i lic bez grazhdanstva kak bezhencev ili kak lic, nuzhdayushchihsia v mezhdunarodnoj zashchite po drugim prichinam, a takzhe soderzhaniya etoj zashchity», 2004 [Regarding the minimum standards for the qualification and status of third-country nationals and stateless persons as refugees or as persons in need of international protection for other reasons, as well as the content of this protection, 2004]. [refworld.org/ru](https://www.refworld.org/ru/docid/51f23d774.html) Retrieved from <https://www.refworld.org/ru/docid/51f23d774.html> [in Russian].
7. Dopolnitel'naya konvenciya ob uprazhnenii rabstva, rabotorgovli i institutov i obychev, skhodnyh s rabstvom, 1956 g. [Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade and Institutions and Practices Similar to Slavery, 1956] [liga360.ligazakon.net](https://ips.ligazakon.net/document/MU56K04U) Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/MU56K04U> [in Russian].
8. Ievropeiska konventsia z vykonannia prav dytyny 1996 r. [European Convention on the Rights of the Child, 1996] <http://consultant.parus.ua> Retrieved from: <http://consultant.parus.ua/?doc=00X2C4BD01> [in Ukrainian].
9. Konvenciya o statute bezhencev 1951 g. [UN Convention on Refugees, 1951] [un.org/ru/](https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml) Retrieved from https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml [in Russian].
10. Konventsia pro zakhyst ditei ta spivrobotnytstvo vidnosno mizhnarodnoho usynovlennia 1993 r. [Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labor, 1993] [liga360.ligazakon.net](https://ips.ligazakon.net/document/view/mu93382?an=204&ed=1993_05_29) Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/view/mu93382?an=204&ed=1993_05_29 [in Ukrainian].
11. Konventsia, shcho stosuietsia zaborony i nevidkladnoi dii shchodo usunennia naihirshykh form dytiachoi pratsi. Navchalnyi kurs zakhyst ta zabezpechennia prav ditei ta molodi hrup ryzyku. Mizhnarodne ta natsionalne zakonodavstvo u sferi zakhystu prav dytyny [Convention on the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labor. Training course on protection and protection of the rights of children and youth at risk. International and national legislation in the field of protection of children's rights] afew.org.ua/ Retrieved from <http://afew.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Mizhnarodne-ta-natsionalne-zakonodavstvo-u-sferi-zahistu-prav-ditini.-G.-Yanova.pdf> [in Ukrainian].
12. Konventsia pro prava dytyny [Convention on the Rights of the Child, 1989] 1989 r. [unicef.org](https://www.unicef.org/ukraine/ukr/children_11699.html) Retrieved from https://www.unicef.org/ukraine/ukr/children_11699.html [in Ukrainian].
13. Kuznetsov, S.A. (1998). Bolshoi tolkovyi slovar russkogo iazyka [Great Dictionary of Russian language]. Saint Petersburg: Norint [in Russian].
14. Mizhnarodna konventsia pro likvidatsiiu vsikh form rasovoi dyskryminatsii, 1965 r. [International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, 1965] [liga360.ligazakon.net](https://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MU66K01U.html) Retrieved from https://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MU66K01U.html [in Ukrainian].
15. Mezhdunarodnyy pakt o grazhdanskikh i politicheskikh pravah, 1973 g. [International Covenant on Civil and Political Rights, 1973] [un.org/ru](https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml) Retrieved from https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml [in Russian].
16. Rukovodstvo po proceduram i kriteriyam opredeleniya statusa bezhenca UVKB OON, 1979 g. [UNHCR Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status, 1979] [refworld.org/ru](https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=53844fb44) Retrieved from <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=53844fb44> [in Russian].
17. Nesterovych, V.F. (2020). Hromadianstvo yak odna z kluchovykh vymoh dlia nabuttia ta realizatsii subiektyvnoho vyborchoho prava [Citizenship as one of the key requirements for the acquisition and exercise of subjective suffrage]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia – Expert: paradigms of legal sciences and public administration*, 1, 66 [in Ukrainian].
18. Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuiut dodatkovoho zakhystu: Zakon Ukrainy vid 08.07.2011 № 3671-VI [On refugees and persons in need of additional protection: Law of Ukraine of 08.07.2011 № 3671-VI] [rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text) Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> [in Ukrainian].

19. Pro bizhentsiv: Zakon Ukrainy vid 08.11.2011 № 2557-III. [About refugees: Law of Ukraine of November 8, 2011 № 2557-III] rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2557-14#Text> [in Ukrainian].
20. Pro hromadianstvo: Zakon Ukrainy vid 18.01.2001 № 2235-III [About citizenship: Law of Ukraine of January 18, 2001 № 2235-III] rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text> [in Ukrainian].
21. Pro okhoronu dytynstva: Zakoni Ukrainy № 2402-III vid 26.04.2001. [On the protection of childhood: Law of Ukraine № 2402-III of April 26, 2001] rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> [in Ukrainian].
22. Protokol pro status bizhentsiv, 1967 r. [Protocols on refugee status, 1967] liga360.ligazakon.net/ Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/view/mu67007?ed=1967_01_31 [in Ukrainian].
23. Rekomendacii po mezhdunarodnoj zashchite № 8: «Obrashcheniya detej za predostavleniem ubezhishcha v sootvetstvii so stat'yami 1 A(2) i 1 F Konvencii 1951 goda i/ili Protokola 1967 goda, kasayushchih statusa bezhencev» [Recommendations on international protection No. 8: «Asylum applications of children under Articles 1 A (2) and 1 F of the 1951 Convention and / or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees»] refworld.org.ru Retrieved from <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=53844fb44> [in Russian].
24. Simeinyi kodeks Ukrainy vid 10.01.2002 r. № 2947-III. [Family Code of Ukraine from 10.01.2002 № 2947-III] rada.gov.ua/ Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> [in Ukrainian].
25. Starovoitov, O. (2000). K voprosu o traktovke poniatiya «rebenok» v mezhdunarodnom prave [On the question of the interpretation of the concept of «child» in international law]. Belorusskij zhurnal mezhdunarodnogo prava i mezhdunarodnyh otnoshenij – *Belarusian Journal of International Law and International Relations*, 2. Retrieved from <http://evolutio.info/ru/journal-menu/2000-2/2000-2-starovoitov> [in Russian].
26. Tolkovanie UVKB OON Konvencii OON o statuse bezhencev, 2007 [UNHCR interpretation of the UN Convention relating to the Status of Refugees, 2007]. <https://www.refworld.org> Retrieved from <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=53844fb44> [in Russian].
27. Ustav Mezhdunarodnogo uholovnoho suda, 1998 g. [Statute of the International Criminal Court, 1998] un.org/ru Retrieved from [https://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](https://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf) [in Russian].
28. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV [Civil Code of Ukraine vid 16.01.2003 p. № 435-IV] rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.32>

DOŚWIADCZENIA USA I UE W ZAKRESIE ADMINISTRACYJNOPRAWNYCH REGULACJI STOSUNKÓW W SEKTORZE ELEKTROENERGETYCZNYM I KIERUNKU ZAPOŻYCZENIA

Dmytro Mykolaets

aspirant

Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Tarasa Szewczenki (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-1341-9562

e-mail: DmytroMykolaets@ukr.net

Adnotacja. W artykule przeanalizowano główne wskaźniki efektywności energetycznej określające ranking Ukrainy wśród innych krajów świata. Zbadano zagraniczne doświadczenia z wykorzystaniem nowoczesnych technologii smart, mechanizmów i narzędzi zapewniających efektywność energetyczną na podstawie modelu inteligentnych sieci. Algorytm tworzenia modelu inteligentnych sieci energetycznych na poziomie poszczególnych regionów wymaga rozwiązania powiązanych ze sobą problemów: określenie wpływu systemu zarządzania terytorialnego na podejmowanie decyzji zarządczych w branży energetycznej; tworzenie narzędzi stymulujących dostawców i odbiorców energii elektrycznej; poszukiwanie konkretnego konsumenta; zapewnienie odpowiedniego systemu certyfikacji; zwiększenie ilości tranzytu energii elektrycznej bez budowy nowych obiektów sieciowych; poprawa niezawodności zasilania, skrócenie czasu awarii zasilania; poprawa wydajności ładowania urządzeń i sieci energetycznych; rozwój rozproszonego wytwarzania energii i zwiększenie wykorzystania alternatywnych źródeł energii; zmniejszenie kosztów produkcji energii elektrycznej i poziomu strat energii elektrycznej w sieciach energetycznych; zmniejszenie wpływu obiektów energetycznych na środowisko; zapewnienie dwukierunkowej komunikacji z konsumentem; identyfikacja irracjonalnego wykorzystania i kradzieży energii elektrycznej, uszkodzenia sprzętu, a także zmniejszenie kosztów energii pod warunkiem wprowadzenia zróżnicowanych taryf.

Słowa kluczowe: efektywność energetyczna; energochłonność produktu krajowego brutto; doświadczenie zagraniczne; rynki energii elektrycznej.